

ارزیابی شاخص های انسانی تاثیر گذار بر کار آفرینی مشاغل خانگی (مطالعه موردی: دهستان جرقویه وسطی)

احمد حجاریان (دکتری جغرافیا و برنامه ریزی روستایی دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران).

Email: a.hajarian@ltr.ui.ac.ir

چکیده

بخش مهمی از فعالیتهای اقتصادی روستا مربوط به مشاغل خانگی و کار آفرینی در این عرصه می باشد و کار آفرینی در حوزه مشاغل خانگی و استفاده از ظرفیتهای طبیعی و انسان ساخت در گرو فراهم شدن پیشرانهاست. پژوهش حاضر به منظور مطالعه پیشرانهای انسانی کار آفرینی مشاغل خانگی و تاثیر آن بر توسعه پایدار در روستاهای دهستان جرقویه وسطی انجام پذیرفته است. روش تحقیق به لحاظ هدف کاربردی و بر اساس ماهیت توصیفی - تحلیلی می باشد.

روش جمع آوری داده ها مبتنی بر روشهای اسنادی - پیمایشی با استفاده از پرسشنامه است. جامعه آماری شاغلین بخش مشاغل خانگی ۶ روستای دهستان جرقویه وسطی می باشد که با توجه به نبود آمار رسمی تعداد شاغلین ، ۲۸ نفر به عنوان نمونه به صورت هدفمند انتخاب گردیدند.

نتایج بدست آمده از تکنیک WASPAS نشان داد که ابعاد مختلف پیشرانهای انسانی در روستای پیکان (در این روستا، Qi معادل ۰/۱۱ می باشد) بیشترین تاثیر را در روند توسعه کار آفرینی در حوزه مشاغل خانگی داشته است. بر اساس شاخصهای تنوع بخشی به اشتغال محلی، تنوع بخشی به درآمد خانوار، مدیریت منابع، ریسک پذیری، خلاقیت و آینده نگری و با کمک تکنیک CODAS تاثیرات کار آفرینی بر توسعه مشاغل خانگی روستایی پایدار مورد بررسی و سنجش قرار گرفت و نتیجه این تکنیک نشان داد که تاثیر کار آفرینی بر توسعه مشاغل خانگی روستایی پایدار در روستاهای حبیب آباد و پیکان بیش از سایر روستاهای منتخب دهستان جرقویه وسطی بوده است. در مرحله آخر، با استفاده از تکنیک ARAS، میزان پایداری روستاهای دهستان جرقویه وسطی در ابعاد محیطی، اقتصادی، اجتماعی و نهادی مورد بررسی و سنجش قرار گرفت. با توجه به میزان Ki، روستاهای حبیب آباد و پیکان در بین سایر روستاهای منطقه مورد مطالعه از لحاظ پایداری در رتبه اول قرار گرفتند.

نقش شاخص های انسانی تاثیر گذار بر کار آفرینی بر عوامل محیطی، اقتصادی، اجتماعی و نهادی بسیار موثر و در صورت توسعه مشاغل خانگی و ارتقا شاخص های آن، ابعاد توسعه پایدار ارتقا می یابد.

کلید واژگان

پیشران های انسانی، کار آفرینی، مشاغل خانگی، نواحی روستایی، دهستان جرقویه وسطی

مقدمه

یکی از فرصتهای جدید اقتصادی که به دلیل نیازهای جهانی به شدت در حال رشد و گسترش است، مشاغل خانگی است (ریاحی و روشنعلی، ۱۳۹۸: ۸۴) که به عنوان ابزاری قوی برای توسعه، تنوع اقتصادی و اشتغال در تمامی عرصه ها و در سطوح جهانی، ملی و منطقه ای مورد توجه طیف وسیعی از سیاست گذاران و برنامه ریزان نظام های سیاسی و مدیران اجرایی در کشورهای مختلف قرار گرفته است. کسب و کار های

خانگی به علت مزایای منحصر بفرد آنها در راستای کاهش بیکاری بسیار تاثیر گذار بوده و کشور هایی که در راستای تقویت این مشاغل به کار برده اند به نتایج چشمگیر مثبتی رسیده اند. راه اندازی کسب و کار با کمترین سرمایه اولیه، امکان کار به صورت پاره وقت، وجود دوره های آموزشی کوتاه مدت، عدم نیاز به فضای قابل توجه و غیره قابلیت های غیر قابل انکاری است که کسب و کار های خانگی و خانوادگی داشته و الزام توجه جدی به این فرصت را آشکار می کند (حسین پور، ۱۳۹۴: ۱۵). در سطح محلی، مشاغل خانگی روستایی به عنوان یکی از جایگزین های مناسب برای پیاده سازی الزامات توسعه پایدار، پایداری محیط زیست، اجتماع و اقتصاد نواحی روستایی، ایجاد اشتغال، سرمایه گذاری دولتی و خصوصی، بهبود زیرساختها و منافع اقتصادی در نواحی روستایی مطرح می باشد (صالحی پور و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۱۲). ایجاد اشتغال، ارزآوری، تعادل منطقه ای، کمک به صلح جهان و سرمایه گذاری، بهسازی محیط، توسعه نواحی روستایی و جلوگیری از برون کوچی جمعیت (ابراهیم زاده و همکاران، ۱۳۹۴: ۲) به همراه رشد اقتصادی از طریق اشتغالزایی و فراهم کردن فرصتهای شغلی متنوع مرتبط با مشاغل خانگی (بارن سو، ۲۰۱۲: ۴) از جمله مزایای مشاغل خانگی می باشد که توسعه آن میتواند به احیاء و بازسازی مناطق روستایی کمک کند. مشاغل خانگی روستایی اصولاً از نوع بنگاه های اقتصادی کوچک است که می توانند واکنشی سریع به نیازها و بازارهای جدید نشان دهند که خود، مقدمه ای برای انواع نوآوری ها است. نوآوری و کارآفرینی به طور فزاینده ای به عنوان یک کانال قابل توجه برای تبدیل محصولات و خدمات سازگار با ابعاد توسعه پایدار شناخته می شوند. متفکران متعددی از کارآفرینی به عنوان اکسیری برای نیل به توسعه پایدار یاد می کنند (رحمانی و همکاران، ۱۳۹۷: ۶۶).

در فضاهای روستایی عواملی همچون توسعه پیشرانهای انسانی، کیفیت نیروی انسانی، افزایش کیفیت مدیریت، توسعه آموزش و تکنولوژی در کارآفرینی مشاغل خانگی مؤثر است. بنابراین، کارآفرینی در حوزه مشاغل خانگی در مناطق روستایی در راستای ماندگاری آنها و عدم مهاجرت بسیار با اهمیت می باشد و بررسی آن میتواند در راستای اشتغال پایدار، با ارزش باشد. این امر در مناطقی که دارای تعداد زیاد روستا با جمعیت زیاد و اغلب بدون درآمد ثابت می باشند، از جمله مناطق روستایی دهستان جرقویه وسطی، از اهمیت بسزایی برخوردار می باشد و استفاده از ظرفیت های طبیعی و انسان ساخت در گرو فراهم شدن پیشران های انسانی است (پیرداده بیرانوند و همکاران، ۱۳۹۷: ۵۶۷). روستاهای دهستان جرقویه وسطی شهرستان اصفهان دارای قابلیت های متعدد کشاورزی، تاریخی و طبیعی می باشند و روستاهای این دهستان یکی از مهمترین قطب های مشاغل خانگی روستایی به شمار می آیند که با توجه به ظرفیت ها و پتانسیلهای متنوع که در مشاغل خانگی روستایی دارند میتوانند به اشتغالزایی و توسعه کارآفرینی در روستاهای منطقه در زمینه مشاغل خانگی به طور مستقیم و غیر مستقیم نقش شایان توجهی داشته باشند، از اینرو می توان کارآفرینی در حوزه اشتغال روستایی پایدار را به عنوان یک کریدور جهت دستیابی به توسعه در خور و پایای روستاهای دهستان جرقویه وسطی به حساب آورد و با توجه به توسعه مشاغل خانگی در این منطقه و افزایش روزافزون تعداد آنها، این پژوهش به دنبال مطالعه پیشرانهای انسانی کارآفرینی مشاغل خانگی و تاثیر آن بر توسعه روستایی پایدار در منطقه مورد مطالعه می باشد.

مبانی نظری

اشتغال و درآمد حاصل از فعالیتهای کشاورزی به تنهایی نتوانسته است مسائلی نظیر فقر، اشتغال و پایداری اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی را رفع نماید و به نگهداشت جمعیت در حال رشد روستاها منجر شود، بنابراین بایستی گزینه های جدیدی با استفاده از منابع محلی مورد توجه قرار گیرد (رستمی، احسانی فر، ۱۳۹۷: ۷۱). امروزه در مناطق روستایی، اشتغال در کسب و کار های خانگی به میزان قابل توجهی افزایش یافته است (پیسو، ۲۰۱۶: ۱۱). مشاغل خانگی در مناطق روستایی در راستای ماندگاری آنها و عدم مهاجرت بسیار با اهمیت می باشد و بررسی آن میتواند در راستای اشتغال پایدار، با ارزش باشد. این امر در مناطقی که دارای تعداد زیاد روستا با جمعیت زیاد و اغلب بدون درآمد ثابت می باشند، از جمله مناطق روستایی استان اصفهان، از اهمیت بسزایی برخوردار می باشد. مشاغل خانگی، از یک سو می تواند به رشد اقتصادی و تنوع فعالیت های روستایی بیانجامد و از سوی دیگر با جذب مازاد نیروی انسانی، به درآمد زایی برای ساکنان روستاها کمک نماید، بدین ترتیب فرصتی برای توسعه پایدار و همه جانبه تلقی می شود. اقتصاد درحالت پایدار، به عنوان مجموعه ای از آرمان های اجتماعی ساختاری و ایده آل، پویا و فعال است و به این معناست که دائماً توسط ذینفعان مختلف ساخته و بازسازی می شود. اقتصاد روستایی پایدار، یک فرایند سیاسی است که به سیستم های ارزشی و قضاوت های اخلاقی وابسته به دانش و قدرت، بستگی دارد (مک اروی، مک دوناگ، ۲۰۱۱: ۱۷۷) و می تواند ابعاد و سازه های معیشت پایدار را به صورت مثبت متاثر نماید و زمینه ساز ایجاد معیشت پایدار روستایی که از پایه های اصلی ایجاد توسعه پایدار روستایی است باشد.

در رویکردهای جدید توسعه روستایی، به کارآفرینی به عنوان عنصر ضروری برای رشد اقتصادی و افزایش بهره وری جوامع روستایی نگریسته می شود (سلیمی سبحان و همکاران، ۱۳۹۷: ۲۴). مشاغل خانگی به واسطه پویایی و تحرکی که در ذات خود دارد، به عنوان یک عامل تاثیر گذار بر گرایش روستانشینان به سمت کارآفرینی در این حوزه مطرح می باشد.

اقتصادهای روستایی غالباً از نظر نقایص ساختاری ناشی از دست رفتن جمعیت، سرمایه گذاری ناکافی، سطح محدود سرمایه انسانی و پیر شدن رنج می برد (دلر و همکاران، ۲۰۱۹: ۳۲)، از اینرو برای غلبه بر مسائل اقتصادی پیش روی جوامع روستایی، کارآفرینی به عنوان یکی از راهبردهای مهم توسعه روستایی مورد توجه برنامه ریزان قرار گرفته است که بیشتر محققان از آن به عنوان موتور رشد و توسعه اقتصادی و ابزاری برای متحول سازی و پویایی اقتصادی محلی یاد می کنند (محمدی یگانه و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۹۶).

کارآفرینی، یک نوع رفتار است و طیف وسیعی از فعالیتهای که باعث ایجاد ارزش می شوند (گادفورس، اندرسون، ۲۰۱۹: ۵) را شامل می شود. واضح است که کارآفرینی تولید کننده اصلی نوآوری، اشتغال و توسعه اقتصادی است (فیگورا ایموس و همکاران، ۲۰۱۲: ۲) و اهرم نیرومندی برای برون رفت از شرایط نامطلوب کنونی می باشد (رضایی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۴۴). کارآفرینی روستایی شامل ترکیبی جدید از منابع روستایی مبتنی بر مکان یا محلی است که ارزش آن نه تنها برای کارآفرین بلکه برای محل روستایی است (کورسگارد و همکاران، ۲۰۱۵: ۱۳). فرایند کارآفرینی روستایی شامل سه مرحله می باشد: درک یا ایجاد یک فرصت اقتصادی؛ عملیاتی کردن فرصت اقتصادی؛ و پیامدها و نتایج کارآفرینی (اکبری و همکاران، ۱۳۹۴: ۳۰۲).

کارآفرینان روستایی تمایل به جامعه محوری دارند و نقش خانواده برای آنها بسیار مهم است و می توان از آن

به عنوان الگوی موثقِ وظیفه و حامی مالی برای سرمایه گذاری (آورامنکو، سیلور، ۲۰۱۰: ۱۴۲) یاد کرد. پیشرانها؛ عوامل تأثیرگذار بر روندها و رویدادها و اقداماتی است که ممکن است آینده های متمایزی پدید آورند، از اینرو می توان گفت که پیشران ها نیروها و روندهایی هستند که نقش بازساخت آینده فضاهای زندگی را بازی می کنند (تقیلو و همکاران، ۱۳۹۵: ۳). در فضاهای روستایی عواملی همچون توسعه پیشران های انسانی، کیفیت نیروی انسانی، افزایش کیفیت مدیریت، توسعه آموزش و تکنولوژی در کارآفرینی مشاغل خانگی مؤثر است. پیشران های انسانی توسعه کارآفرینی در حوزه مشاغل خانگی روستایی به دو دسته پیشران های عینی و ذهنی تقسیم می شوند که در جدول (۱) و (۲) آورده شده اند.

جدول (۱): پیشران های ذهنی انسانی توسعه کارآفرینی در حوزه مشاغل خانگی روستایی

تعریف	پیشران های ذهنی
مشارکت اجتماعی یکی از عناصر تشکیل دهنده قدرت جوامع و توانمند سازی جامعه است (رحیمی و همکاران، ۱۳۹۹: ۲۰)	مشارکت اجتماعی
اعتماد اجتماعی از جنبه های مهم روابط انسانی است که زمینه ساز مشارکت و ارتباط بین اعضای جامعه است (وظیفه و خانی، ۱۳۹۹: ۱۲۰)	اعتماد اجتماعی
انسجام اجتماعی ویژگی است که در آن نیروی اعمال شده بر اعضا و جامعه برای ماندن در گروه، بیش از کل نیروهایی است که می کوشد آنان را به ترک گروه وادار سازد و انسجام ایشان را از میان بردارد (مجتبایی و همکاران، ۱۳۹۹: ۵۲)	انسجام اجتماعی
امنیت اجتماعی به بقای گروه های اجتماعی توجه دارد که به جهت اشتراک اعضای آن در اندیشه، احساس و اعمال، کلیت یکپارچه ای را تشکیل می دهند که از آن به عنوان هویت یاد می شود (دسترنج و قنبری، ۱۳۹۹: ۱۳۳)	امنیت اجتماعی
خودباوری تأثیر انتظار خود شخص از توانایی های خویش است، بدین معنی که عقاید شخصی در مورد توانایی فرد و خودباوری پیرامون عملکرد خود، به طور گسترده ای عملکرد آن شخص را تعیین می کند (سروستان، عزیزی نژاد، ۱۳۹۷: ۳۱)	اعتماد به نفس و خودباوری
آینده نگری کاربرد روشمند، مشارکتی، جمع آوری هوش آینده و فرایند ایجاد چشم انداز میان مدت تا بلند مدت به منظور شکلدهی به تصمیمات امروزی و بسیج اقدامات مشترک است (کنعانی و همکاران، ۱۳۹۷: ۶)	آینده نگری

جدول (۲): پیشران های عینی انسانی توسعه کارآفرینی در حوزه مشاغل خانگی روستایی

تعریف	پیشران های عینی
فعالیت های بازاریابی کارآفرینانه از منظر تخصصی، رفتاری است که از به چالش کشیدن قواعد تثبیت شده در بازار، به صورت خط مشی و به منظور ایجاد راهکارهای جدید برای بهره برداری از فرصت های موجود در بازار اتخاذ می شود (مزروعی و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۴۳)	تولید، فروش و بازاریابی
مهارت تأثیر به سزایی در انجام مطلوب و بهینه کارها، ایجاد رضایت مندی و ارتقاء انگیزه در افراد دارد که در نهایت توسعه منابع انسانی و افزایش بهره وری را به همراه دارد (دیزجی و زینی، ۱۳۹۷: ۳۵)	مهارت و دانش
سرمایه کارآفرینی عبارتست از مجموعه عوامل منطقه ای یا فضای کسب و کار در یک منطقه که کارآفرینان را جهت سرمایه گذاری ریسک پذیر و راه اندازی یک کسب و کار جدید جذب می	دسترسی به سرمایه

کند (عزیزی، ترکاشوند، ۱۳۹۵: ۲)	دسترسی به زیر ساخت‌های فیزیکی
عرضه مناسب خدمات زیر ساخت‌ها جزء ضروری برای بهره‌وری و رشد اقتصادی است. زیر ساخت‌ها می‌توانند به طور مستقیم و غیر مستقیم فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی و تولیدی مناطق را تحت تاثیر قرار دهند (قربانی و همکاران، ۱۳۹۳: ۵۰)	
نوآوری، فرایند دریافت فکر خلاق و تبدیل آن به محصول، خدمات و یا شیوه‌های نو برای انجام دادن کارهاست. نوآوری ناشی از خلاقیت است و به عمل آوردن فکر بدیع را نوآوری گویند (صادقی نیارکی و همکاران، ۱۳۹۸: ۳)	نوآوری و خلاقیت
یک فضای آموزشی مناسب می‌تواند نگرش و دیدگاه کارآفرینانه را در بین روستائیان تقویت کند. کارآفرینی روستایی راهکاری جدید در نظریه‌های توسعه برای توانمند سازی و ظرفیت سازی مناطق روستایی در کشورهای در حال توسعه و همین‌طور راهکاری برای دستیابی به توسعه پایدار به شمار می‌رود (ولائی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۵۰)	آموزش، مشاوره و تجربیات

کارآفرینان روستایی با توسعه فعالیت‌های خود، پیوند بین اجتماعات روستایی و جوامع بزرگتر را قویتر می‌کنند، تا جایی که روستائیان وارد سطوح جهانی اقتصاد می‌شوند (رضائی مقدم، معصومی، ۱۳۹۷: ۸۶). توسعه روستایی عامل بهبود شرایط زندگی افراد کم درآمد ساکن روستا و خودکفا ساختن آنان در روند کلی توسعه یک کشور است و این خودکفایی جزو برنامه‌های کارآفرینی است (فیروزی و همکاران، ۱۳۹۲: ۶۷).

پیشینه تحقیق

حسینی نیا و همکاران (۱۳۹۸) به بررسی الگوی زیست بوم کارآفرینی در کسب و کارهای روستایی تعاون محور پرداخته‌اند. بر اساس نتایج بدست آمده بُعد سیاسی (حمایت صریح از کارآفرینی تعاون محور در اسناد بالادستی کشور)، فرهنگی اجتماعی (کاهش ریسک مالی در سرمایه‌گذاران محلی)، تأمین مالی (تأمین مالی ارزان قیمت کسب و کارهای روستایی تعاون محور)، بُعد حمایتی (بهبود همه جانبه زیرساخت‌ها (ارتباطی، مالی و...)) و بازار (ایجاد شبکه‌های ارتباطی در بین کارآفرینان ایرانی و بین‌المللی)، از اهمیت بیشتری در یک اکوسیستم کارآفرینی در کسب و کارهای روستایی تعاون محور برخوردارند.

منصوری و همکاران (۱۳۹۶) در مقاله‌ای به بررسی پیشران‌های موثر بر کارآفرینی مشاغل پرداخته‌اند. بر اساس نتایج بدست آمده اولویت آن‌ها در هر گروه و نیز رتبه بندی کلی آن‌ها با استفاده از آزمون فریدمن، ارائه شده که به صورت زیر است: عوامل توسعه و ایجاد مراکز مرتبط با فناوری، عوامل فرهنگی و اجتماعی، عوامل نیروی انسانی، عوامل حمایتی از مؤسسات دانش بنیان در جهت تولید فناوری، عوامل مرتبط با دولت، عوامل زیرساخت‌ها.

غلامی (۱۳۹۱) تحقیقی با عنوان عوامل موثر بر راه اندازی کسب و کار خانگی و ارائه الگوی آن در شهر تهران انجام داده است. نتیجه حاصل نشان دهنده وجود رابطه معنی داری بین عوامل فوق و راه اندازی کسب و کار های خانگی در سطح شهر تهران است همچنین اولویت تاثیر گذاری عوامل فوق در راه اندازی کسب و کار های خانگی به ترتیب عبارت است از: عوامل شخصیتی و رفتاری، عوامل فرهنگی و اجتماعی و عوامل تاثیر گذار دولتی علاوه بر آن، انواع کسب و کار های خانگی مرسوم در شهر تهران مورد ارزیابی و اولویت بندی قرار گرفته است.

تقی بیگی و همکاران (۱۳۹۳) تحقیقی با عنوان بررسی موانع و راهکار های مناسب توسعه مشاغل خانگی روستایی شهرستان اسلام آباد غرب انجام داده است. جامعه آماری این پژوهش شامل ۱۵۰۰ زن روستایی و ۵۰ کارشناس صاحب نظر در زمینه مشاغل خانگی بود. مهمترین عوامل توسعه مشاغل خانگی به ترتیب شخصیتی، فردی، اقتصادی، خانوادگی و دولتی است. از دید کارشناسان مهم ترین علل خانوادگی، شخصیتی، دولتی و اقتصادی هستند.

بوون و همکاران (۲۰۰۹) تحقیقی با عنوان مدیریت چالش های کسب و کار کوچک در نایروبی کنیا انجام داده است. نمونه مورد مطالعه این تحقیق شامل ۱۹۸ خانوار بود که دارای کسب و کار های کوچک بودند و مهمترین محدودیت های آنها شامل رقابت با شرکت های بزرگ، عدم دسترسی به اعتبارات، واردات ارزان، نا امنی اقتصادی و ضعف بازار بود.

گالووی (۲۰۱۴) در تحقیقی با عنوان مشاغل خانگی روستایی و نقش آنها بر زندگی روستاییان به این نتیجه رسیدند که این مشاغل بر زندگی شخصی افراد، به ویژه بروی توازن کار و زندگی تاثیر مثبتی نداشتند هم چنین ساعت کار طولانی و نامشخص بودن زمان کاری و زندگی را از مشکلات این مشاغل بیان کرد.

مواد و روش ها

پژوهش حاضر با توجه به ماهیت موضوع و هدف مورد نظر از نوع کاربردی و به شیوه پیمایشی اجرا شده و اطلاعات مورد نیاز برای انجام پژوهش با استفاده از انواع روشهای میدانی و کتابخانه ای به دست آمده است. جامعه آماری شاغلین بخش مشاغل خانگی ۶ روستای دهستان جرقویه وسطی می باشد که با توجه به نبود آمار رسمی تعداد شاغلین، ۲۸ نفر به عنوان نمونه به صورت هدفمند انتخاب گردیدند.

پرسشنامه به عنوان ابزار پژوهش، به صورت نمونه گیری دردسترس نمونه هدف قرار گرفت. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه می باشد که شاخصها و گویه های به کار رفته در زمینه پیشرانهای انسانی کارآفرینی مشاغل خانگی روستایی پایدار می باشد (جدول ۳). همچنین تاثیرات کارآفرینی بر توسعه مشاغل خانگی روستایی پایدار در جدول (۴) و شاخص های تبیین کننده وضعیت روستاهای دهستان جرقویه وسطی از نظر پایداری در ابعاد مختلف در جدول (۵) نمایش داده شده است. پرسشنامه در ۶ روستای نمونه توزیع گردید. روایی پرسشنامه ها طبق نظر اساتید صاحب نظر جغرافیا و برنامه ریزی روستایی تأیید شد. اعتبارسنجی آن نیز با روش آلفای کرونباخ، به دست آمده و تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS و تکنیک های ARAS, WASPAS و CODAS انجام شده است.

جدول ۳. پارامترهای پیشران های انسانی توسعه کارآفرینی در حوزه کسب و کارهای خانگی روستایی

مؤلفه	شاخص	گویه ها	تعداد گویه ها	آلفای کرونباخ
پیشران های توسعه کارآفرینی	پیشران های ذهنی	اعتماد اجتماعی، مشارکت، انضباط اجتماعی، انسجام اجتماعی، اعتماد به نفس و خودباوری، آینده نگری	۶	۰/۸۲
	پیشران های عینی	آموزش، مهارت و دانش، دسترسی به سرمایه، دسترسی به زیر ساختهای فیزیکی، نوآوری و خلاقیت، تولید، فروش و بازاریابی	۷	۰/۸۵

منبع: پیر داده بیرانوند و همکاران (۱۳۹۷)، سیوچینا و همکاران (۲۰۱۶)، لیو و چنگ (۲۰۱۸)
جدول ۴. شاخص ها و گویه های تاثیرات کارآفرینی بر توسعه اشتغال روستایی پایدار (مشاغل خانگی)

مؤلفه	گویه	آلفای کرونباخ
تنوع بخشی به اشتغال محلی	بهبود وضعیت اشتغال، ایجاد شغل مکمل و پاره وقت، بهبود کمیت و کیفیت صنایع دستی، اشتغال در فعالیتهای غیرزراعی، اشتغال در امور ساخت و ساز، خدمات راهنمایی گردشگران جهت خرید صنایع دستی	۰/۹۶
تنوع بخشی به منابع درآمد خانوار	فروش بی واسطه محصولات تولیدی، بازگشت سرمایه ها و سرمایه گذاری در فعالیتهای جدید، کسب درآمد از فعالیتهای مرتبط، رقابت پذیری در ارائه محصولات مطلوبتر	۰/۹۴
مدیریت منابع	حفظ محیط زیست، شناسایی منابع جدید مشاغل خانگی، افزایش مشارکت روستائیان، افزایش همیاری و همکاری روستائیان، سرمایه گذاری در خدمات مرتبط با مشاغل خانگی	۰/۸۷
ریسک پذیری	افزایش اشتغال در فعالیتهای جدید، ریسک پذیری در سرمایه گذاری، ایده پردازی، خودباوری، توانمند شدن روستائیان	۰/۸۶
خلاقیت و آینده نگری	برنامه ریزی دقیق تر و علمی تر، انگیزه برای موفقیت، خود اشتغالی، استفاده از فرصت های جدید	۰/۸۵

منبع: عینالی، بیگدلی، ۱۳۹۳؛ تقدیسی، هاشمی، هاشمی، ۱۳۹۴؛ شهرکی، موحدی، فرانی، ۱۳۹۵
جدول ۵. مؤلفه ها و شاخص های تبیین کننده وضعیت روستاهای دهستان جرقویه وسطی از نظر پایداری

ابعاد	معیار	آلفای کرونباخ
محیطی	بهداشت محیط، دفع پسماندها، حفظ فضای سبز، مخاطرات طبیعی	۰/۸۶
اقتصادی	میزان و نوع اشتغال، میزان درآمد خانوار، نرخ بیکاری، پس انداز خانوار	۰/۸۸
اجتماعی	کیفیت زندگی، سرمایه اجتماعی، مشارکت، امنیت اجتماعی	۰/۷۹
نهادی	عدالت	۰/۷۶

منبع: فرانی (۱۳۹۵)

تکنیک ارزیابی تولید وزن تجمعی **WASPAS** نوعی از مدل های ترکیبی محسوب میشود که دارای دقت بسیار بالایی در تصمیمات پیچیده هستند (حاجی نژاد و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۱۳). تکنیک **WASPAS** تکنیکی بسیار دقیق و حساس می باشد که ماتریس تصمیم گیری آن بر پایه داده های جدید و عینی می باشد که دارای مزایای متعددی می باشد، از جمله؛ سادگی محاسبات ریاضی و قابلیت ارائه نتایج دقیق تر از گزینه های تحقیق (چاربورتی، کازیمیارز، ۲۰۱۴: ۱۷)؛ کارایی بالاتر مسائل پیچیده تصمیم گیری و همچنین نتایج حاصل از این مدل از دقت بالایی برخوردار (حاجی نژاد و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۳۱ و ۲۱۴) می باشد. در این پژوهش با توجه به اهمیت تحقیق در منطقه مورد مطالعه از تکنیک ترکیبی قوی و اسپاس استفاده شده است. تکنیک^۲

^۱Weighted Aggregated Sum Product Assessment (WASPAS)

^۲Combinative Distance-based Assessment (CODAS)

CODAS به معنی ارزیابی مبتنی بر فاصله ترکیبی می‌باشد. این تکنیک اولین بار توسط آقای دکتر مهدی کشاورز قربایی و همکاران در سال ۲۰۱۶ ارائه شد که یکی از روشهای تصمیم‌گیری چند شاخصه است که هدف آن رتبه بندی گزینه‌ها بر اساس تعدادی معیار است. روش کوداس مطلوبیت گزینه‌ها را بر اساس دو روش تعیین می‌کند. اولین روش محاسبه فاصله اقلیدسی گزینه‌ها از ایده آل منفی و دومین روش محاسبه فاصله تاکسی^۱ گزینه‌ها از ایده آل منفی است. تکنیک^۲ (ARAS) در سال ۲۰۱۰ توسط آقای زاوادسکاس و ترکسیس ارائه شد و به معنی ارزیابی نسبت جمعی می‌باشد. از این روش جهت رتبه بندی گزینه‌های پژوهش استفاده می‌شود. روش ARAS مبتنی بر این استدلال است که با استفاده از مقایسه‌های ساده نسبی میتوان پدیده‌های دنیای پیچیده را درک کرد. روش ARAS اجازه می‌دهد تا سطح عملکرد جایگزین را تعیین کنید و نسبت هر یک از گزینه‌های جایگزین، ایده آل را نشان می‌دهد.

نتایج

ویژگی‌های جمعیت شناختی پاسخ‌دهندگان

همانطور که در جدول (۶) مشاهده می‌شود ۴۶/۴ درصد مردانی، ۳۲/۱ درصد کارشناسی و ۲۱/۱ درصد دارای مدرک کارشناسی ارشد بودند. میانگین سن پاسخگویان تقریباً ۴۳/۵ (انحراف معیار ۷/۵۴) سال بود که جوان‌ترین آن‌ها ۳۲ سال و مسن‌ترین آن‌ها ۵۸ سال سن داشت. ۸۵ درصد از آنان مرد و ۱۵ درصد زن بودند. میانگین سابقه خدمت پاسخگویان ۱۷/۹۲ سال بود که حاکی از داشتن سابقه و تجربه لازم جهت اظهار نظر در زمینه مورد مطالعه بوده است. رشته تحصیلی ۲۵ درصد از پاسخگویان توسعه روستایی، ۳۸/۹ درصد مدیریت، ۲۸/۶ درصد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی ۷/۵ درصد کارآفرینی بود.

جدول (۶) درصد و فراوانی متغیرهای توصیفی

جنسیت		تحصیلات		
فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
۱۸	۷۲	مرد	۱۳	۴۶،۴
۱۰	۲۸	زن	۹	۳۲،۱
سن		۶	۲۱/۱	کارشناسی ارشد
سابقه		۲۸	۱۰۰	کل
۹	۳۲	حداقل		
۲۸	۵۸	حداکثر		آمار توصیفی

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹.

یافته‌های تحقیق

^۱Taxicab distance

^۲Additive Ratio Assessment (ARAS)

بعد از اینکه معیارهای تحقیق با استفاده از مطالعات کتابخانه ای مشخص شد (جدول شماره ۳، ۴ و ۵)، پرسشنامه تحقیق براساس این معیارها تهیه و بعد از تایید روایی و پایایی در اختیار نمونه آماری تحقیق قرار گرفت. در گام نخست، باتوجه به ازدیاد مشاغل در زمینه مشاغل خانگی روستایی در روستاهای دهستان و اهمیت بالای موضوع از نظر مردم محلی، برای دستیابی به نتایج دقیق تر و به منظور رتبه بندی روستاها از منظر پیشرانهای انسانی، از تکنیک ارزیابی تولید وزنی تجمعی^۱ استفاده شده است. شاخصهای تحقیق با استفاده از روش آنتروپی^۲ شانون مورد سنجش و وزن دهی قرار گرفتند و در مرحله بعد، برآورد واریانس مقادیر معیارهای استاندارد شده انجام شد: در مرحله نهایی، به منظور رتبه بندی گزینه ها مقدار عددی λ و Q_i از طریق فرمول های زیر محاسبه می گردد:

$$\lambda = \frac{\sigma^2(Q_i^{(2)})}{\sigma^2(Q_i^{(1)}) + \sigma^2(Q_i^{(2)})}$$

$$Q_i = \lambda Q_i^{(1)} + (1 - \lambda) Q_i^{(2)} = \lambda \sum \bar{X}_{ij} w_j + ((1 - \lambda)) \prod (\bar{X}_{ij})^{w_j}, \lambda = 0, 0.1, 0.000, 1$$

جدول ۷. محاسبه وزن شاخص ها با استفاده از روش آنتروپی شانون

وزن شاخص	معیارها	وزن شاخص	معیارها	وزن شاخص	معیارها
۰/۹۷۷۵	خودباوری	۰/۹۷۲۵	آموزش	۰/۹۸۴۷	اعتماد اجتماعی
۰/۹۸۰۶	آینده نگری	۰/۹۶۴۷	مهارت	۰/۹۷۲۹	مشارکت
۰/۹۹۳۷	امنیت اجتماعی	۰/۹۵۰۹	دسترسی به سرمایه	۰/۹۶۸۹	انضباط اجتماعی
۰/۹۷۰۴	انسجام اجتماعی	۰/۹۴۴۸	دسترسی به زیرساختها	۰/۹۷۰۵	تولید، فروش و ...
				۰/۹۶۱۲	نوآوری و خلاقیت

مطابق جدول شماره ۷، شاخص های انضباط اجتماعی، امنیت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، مهارت و آموزش بر اساس روش آنتروپی شانون بالاترین امتیاز را به ترتیب کسب کرده اند.

جدول ۸. نتیجه تکنیک WASPAS

رتبه بندی گزینه ها	Q_i	Λ	$\sigma^2(Q_i^{(2)})$	$\sigma^2(Q_i^{(1)})$	گزینه / شاخص
۶	۰/۰۷۸۷	۰/۵۰۶	۰/۰۰۰۴۲۵	۰/۰۰۰۴۱۴	مزرعه عرب
۳	۰/۰۹۸۵	۰/۶۲۱	۰/۰۰۰۳۱۲	۰/۰۰۰۱۹	سعادت آباد
۵	۰/۰۷۹۶	۰/۷۷۶	۰/۰۰۰۵۳۱	۰/۰۰۰۱۵۳	حیدر آباد
۴	۰/۰۹۵۳	۰/۷۳۹	۰/۰۰۰۳۴۷	۰/۰۰۰۱۲۲	حسین آباد
۲	۰/۱۰۴۹	۰/۷۵۳	۰/۰۰۰۲۸۴	۰/۰۰۰۰۹۳	حبیب آباد
۱	۰/۱۱۲۱	۰/۹۰۴	۰/۰۰۰۵۰۲	۰/۰۰۰۰۵۳	پیکان

^۱WASPAS

^۲Entropy

مطابق جدول شماره (۸) و نتایج حاصل از تکنیک **WASPAS** نشان می‌دهد که ابعاد مختلف پیشرانهای انسانی در روستای پیکان (در این روستا، **Qi** معادل ۰/۱۱۲۱ می باشد) بیشترین تاثیر را در توسعه کارآفرینی در حوزه مشاغل خانگی روستایی در بین روستاهای منتخب این دهستان داشته و در روستای مزرعه عرب (در این روستا، **Qi** معادل ۰/۰۷۸۷ می باشد) کمترین تاثیر را دارا بوده است. در روستای پیکان، کارگاههای گیوه دوزی بسیار زیاد و گسترده دیده می شود تا جایی که این روستا به عنوان قطب دوخت گیوه کشور نام گرفته است. پیشرانهای عینی از جمله خلاقیت در تولید و ایده های مناسب در کم کردن هزینه های تولید و آموزشهای مداوم سبب گردیده است تا بیش از ۳۰۰ شغل مرتبط با گیوه دوزی فعالیت کنند و بیش از ۲۰۰ نفر به طور مستقیم در کارگاههای خانگی این روستا مشغول به کار باشند (سایت فرمانداری شهرستان اصفهان). اکثر افراد فعال در این زمینه از تخصص، دانش و مهارت کافی برخوردارند و با تعاملات قوی که بایکدیگر و موسسات مالی و اعتباری و بازارهای فروش داخلی دارند نسبت به سایر روستاها قویتر عمل می کنند. در این روستا مشاغل خانگی بر اساس تکنیک **WASPAS** رتبه اول را به خود اختصاص دهد. در گام دوم با توجه به تاثیرات کارآفرینی بر روند توسعه مشاغل خانگی روستایی پایدار در دهستان جرقویه وسطی و حساسیت موضوع از نظر حفظ محیط زیست و حفظ فرهنگ غنی و هویت محلی مردم روستا، در این پژوهش برای دستیابی به نتایج دقیق تر و به منظور رتبه بندی روستاها از تکنیک **CODAS** استفاده شده است. برای بررسی تاثیراتی که کارآفرینی بر توسعه اشتغال روستایی پایدار گذاشته است از پارامترهایی که در جدول شماره (۴) آمده است، استفاده شده است.

مراحل انجام تکنیک **CODAS** عبارتند از؛ روش تشکیل ماتریس تصمیم گیری، نرمال سازی ماتریس تصمیم و سومین مرحله تشکیل ماتریس نرمال وزن دار است. پس از تشکیل ماتریس نرمال موزون، زمان محاسبه نقطه ایده آل منفی است (احمدبادی و همکاران، ۲۰۱۷: ۳۱). در تکنیک **CODAS** نرمال سازی به روش رومینا صورت می گیرد.

جدول ۹. وزن شاخص ها با استفاده از روش انتروپی شانون

شاخص	تنوع بخشی به اشتغال محلی	تنوع بخشی به منابع درآمد خانوار	مدیریت منابع	ریسک پذیری	خلاقیت و آینده نگری
وزن	۰/۱۱۴	۰/۳۰۳	۰/۲۶۵	۰/۱۹۴	۰/۱۲۶

چهارمین مرحله؛ تعیین میزان مطلوبیت هر گزینه که ابتدا میزان دوری هر گزینه از ایده آل منفی با استفاده از دو نوع فاصله اقلیدسی و فاصله منهتن یا فاصله تاکسی محاسبه می شود و در مرحله نهایی، برای انتخاب گزینه بهینه از رابطه زیر استفاده می شود:

$$H_{ik} = (E_i - E_k) + (\psi(E_i - E_k) \times (T_i - T_k))$$

مقدار پارامتر ψ براساس میزان آستانه τ تعیین می‌شود. هرچه مقدار H هرگزینه بیشتر باشد آن گزینه از اولویت بیشتری برخوردار است. پیشنهاد میشود که پارامتر τ بین ۰/۰۱ تا ۰/۰۵ تعیین شود (کشاورز غربائی و همکاران، ۲۰۱۶: ۳۰).

جدول ۱۰. فواصل اقلیدسی و تاکسی

گزینه/شاخص	Euclidean distance	Taxicab distances
مزرعه عرب	۰/۰۶۴۸	۰/۰۶۴۷
سعادت آباد	۰/۱۸۵۲	۰/۳۱۱۷
حیدر آباد	۰/۱۹۵۹	۰/۳۴۲۲
حسین آباد	۰/۲۰۰۲	۰/۶۳۸۰
حبیب آباد	۰/۳۱۹۰	۰/۶۷۷۵
پیکان	۰/۳۱۹۰	۰/۶۷۷۵

جدول ۱۱. محاسبه ماتریس ارزیابی و محاسبه H

روستا	مزرعه عرب	سعادت آباد	حیدر آباد	حسین آباد	حبیب آباد	پیکان	H	رتبه
مزرعه عرب	۰	-۰/۳۶۷	-۰/۴۰۸	-۰/۴۳۸	-۰/۸۶۷	-۰/۸۶۷	-۲/۹۴۸	۵
سعادت آباد	۰/۳۶۷	۰	-۰/۰۴۱	-۰/۰۷۱	-۰/۴۹۹	-۰/۴۹۹	-۱/۰۷۵	۴
حیدر آباد	۰/۴۰۸	۰/۰۴۱	۰	-۰/۰۳۰	-۰/۴۵۸	-۰/۴۵۸	-۰/۴۹۶	۳
حسین آباد	۰/۴۳۸	۰/۰۷۱	۰/۰۳۰	۰	-۰/۴۲۸	-۰/۴۲۸	-۰/۳۱۶	۲
حبیب آباد	۰/۸۶۷	۰/۴۹۹	۰/۴۵۸	۰/۴۲۸	۰	۰	۲/۲۵۳	۱
پیکان	۰/۸۶۷	۰/۴۹۹	۰/۴۵۸	۰/۴۲۸	۰	۰	۲/۲۵۳	۱

یافته های جدول شماره (۱۰)، بر اساس تکنیک **CODAS** نشان میدهد که تاثیرات کارآفرینی بر توسعه کسب و کار های خانگی روستایی پایدار در روستاهای حبیب آباد و پیکان بیش از سایر روستاهای دهستان جرقویه وسطی بوده و این بدان معناست که بر اساس نتایج پژوهش حاضر، این روستاها به دلیل توسعه کارآفرینی در زمینه مشاغل خانگی روستایی از سایر روستاها توسعه یافته تر هستند. در مرحله آخر، با استفاده از تکنیک **ARAS**، میزان پایداری روستاهای دهستان جرقویه وسطی در ابعاد محیطی، اقتصادی، اجتماعی و نهادی مورد بررسی و سنجش قرار گرفته است. جدول شماره (۵)، مؤلفه ها و معیارهای تبیین کننده ابعاد پایداری را نشان می‌دهد.

مراحل انجام این تکنیک عبارتند از؛ تشکیل ماتریس تصمیم، تعیین مقدار ایده آل فرضی، نرمال کردن ماتریس تصمیم، وزن دار کردن ماتریس تصمیم، محاسبه مطلوبیت کل هر گزینه یا مقدار بهینگی (**Ki**)، محاسبه درجه سودمندی یا مطلوبیت نسبی (**Si**) هر گزینه و رتبه بندی گزینه ها.

جدول ۱۲. مقدار **Si, Ki** و رتبه بندی گزینه ها

روستا	Si	Ki	رتبه بندی گزینه ها
مزرعه عرب	۰/۱۵۹۰	۰/۱۸۶۳۱	۵
سعادت آباد	۰/۱۶۵۹	۰/۹۴۱۰	۳
حیدر آباد	۰/۱۶۳۵	۰/۱۸۷۷۸	۴
حسین آباد	۰/۱۶۶۸	۰/۹۳۵۹	۲
حبیب آباد	۰/۱۷۶۲	۰/۹۹۷۶	۱
پیکان	۰/۱۷۶۲	۰/۹۷۷۶	۱

با توجه به میزان **Ki**، روستاهای حبیب آباد و پیکان در بین سایر روستاهای دهستان جرقویه وسطی از لحاظ پایداری در رتبه اول قرار دارند. نتایج حاصل از مدل **ARAS** (رتبه بندی روستاها از لحاظ پایداری) و مدل **CODAS** (تاثیرات کارآفرینی بر توسعه مشاغل خانگی روستایی پایدار) و تکنیک **WASPAS** (وضعیت پیشران های انسانی توسعه کارآفرینی مشاغل خانگی روستایی پایدار) کاملاً با هم مطابقت دارند و روستای پیکان هم از لحاظ شاخصهای پایداری و هم از لحاظ تاثیرات کارآفرینی و هم از نقطه نظر وضعیت پیشرانهای انسانی توسعه کارآفرینی در رتبه اول قرار گرفته است.

نتیجه گیری

توسعه کارآفرینی در مناطق روستایی را می توان به عنوان سیاستی مبتنی بر بازساخت جغرافیایی در مناطق روستایی فرض کرد که می تواند به نوعی تقسیم جدید فضایی نیروی کار، انرژی و منابع رهنمون شود و در نهایت، منجر به تغییر در کیفیت زندگی مردم روستایی بر اساس نظریه توسعه پایدار گردد که در آن ابعاد مختلف توسعه کارآفرینی و دیدگاه های موجود، به عنوان قمرها و اجزای اصلی نمود می یابند و در نهایت رویکردی ترکیبی را در توسعه کارآفرینی مناطق روستایی ایجاد می کنند. در پژوهش حاضر به منظور بررسی دقیق و همه جانبه موضوع کارآفرینی در اشتغال روستایی پایدار، از تکنیک های واسپاس، کداس و آراس استفاده شده است. تکنیک **WASPAS** نشان داد که ابعاد مختلف پیشران های انسانی در روستای پیکان (در این روستا، **Qi** معادل ۰/۱۱۲۱ می باشد) بیشترین تاثیر رادر روند توسعه کارآفرینی در حوزه اشتغال روستایی در روستاهای این دهستان داشته است. بر اساس شاخص های تنوع بخشی به اشتغال محلی، تنوع بخشی به درآمد خانوار، مدیریت منابع، ریسک پذیری و خلاقیت و آینده نگری و با کمک تکنیک **CODAS** تاثیرات کارآفرینی در توسعه اشتغال روستایی پایدار مورد بررسی و سنجش قرار گرفت و نتیجه این تکنیک نشان داد که کارآفرینی در توسعه اشتغال روستایی پایدار در روستاهای پیکان و حبیب آباد بیش از سایر روستاهای دهستان بوده است. در مرحله آخر، با استفاده از تکنیک **ARAS**، میزان پایداری روستاهای دهستان جرقویه وسطی در ابعاد محیطی، اقتصادی، اجتماعی و نهادی مورد بررسی و سنجش قرار گرفت. با

توجه به میزان **Ki**، روستاهای پیکان و حبیب آباد در بین سایر روستاهای دهستان از لحاظ پایداری در رتبه اول قرار گرفتند. بر اساس نتایج به دست آمده از این پژوهش می توان گفت تامین سرمایه برای شکل گیری فعالیت های کارآفرینانه و آموزش روستائیان و بسترسازی دانش بومی می تواند روند توسعه روستاها را تشدید کند که از اینرو نتیجه این پژوهش با نتیجه پژوهش پیر داده بیرانوند و همکاران (۱۳۹۷) از نقطه نظر تاکید ایشان بر تامین سرمایه و با نتیجه پژوهش راست قلم، صیدایی، نوری (۱۳۹۵) از نظر تاکید بر بستر سازی دانش بومی همخوانی دارد. کارآفرینی در حوزه اشتغال روستایی پایدار به معنای ارائه محصولات جدید به همراه شناسایی بازارهای جدید می باشد که از این منظر با نتیجه تحقیق لوسیا پاتو و تیکزیرا (۲۰۱۶) همخوانی دارد. با توجه به ساختارهای طبیعی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی جامعه روستایی دهستان جرقویه وسطی، مهارت آموزی کارآفرینان و انگیزه بالای اهالی روستاها در توسعه این صنعت و همراهی موسسات مالی و اعتباری و خلاقیت کارآفرینان در شکل گیری انواع کسب و کار های خانگی روستایی سبب فعالتر شدن جامعه روستایی در کارآفرینی در این حوزه شده است که از این بابت، نتیجه این پژوهش با یافته های موسکاردو (۲۰۱۴) مطابقت دارد. در منطقه مورد مطالعه مسائلی که به بهتر شدن شرایط توسعه کارآفرینی با توجه به منابع انسانی در حوزه مشاغل خانگی می شود شامل مسائل بازار (رقابت، حضور واسطه ها)، مسائل مدیریتی (کمبود دانش فناوری اطلاعات، تشریفات قانونی) و مسائل منابع انسانی (کمبود نیروی متخصص و ماهر) می باشد که با نتیجه پاتل و چاودا (۲۰۱۳) همخوانی دارد. با توجه به شناختی که از جامعه روستایی مورد مطالعه به دست آمده است، در فرآیند تقویت کارآفرینی در حوزه کسب و کار های خانگی روستایی پایدار، متغیرهای منابع انسانی و جامعه شناختی به ویژه فاکتورهای انگیزشی نقش کلیدی ایفا می کند؛ چراکه هیچ توسعه ای بدون مشارکت، انسجام و انضباط اجتماعی، امنیت اجتماعی و خودباوری ذینفعان روستایی و اجتماعات محلی شکل نمیگیرد. پیشنهادات زیر به منظور بهبود شرایط کارآفرینی با توجه به منابع انسانی در منطقه مورد مطالعه ارائه می شود:

الف) به کارگیری راهبردهای توانمندسازی و ظرفیت سازی لازم از طریق آموزشهای تخصصی در زمینه راه اندازی کسب و کارهای خانگی روستایی به عنوان راهبردهای مهم و اثرگذار در تقویت منابع انسانی روستاهای دهستان جرقویه وسطی به منظور ایجاد و تقویت کارآفرینی روستایی پیشنهاد میگردد تا علاوه بر توسعه کارآفرینی در منطقه زمینه بازگشت بیشتر جوانانی که به شهرها مهاجرت کرده اند فراهم شود.

ب) فراهم کردن زمینه شکل گیری کارآفرینی روستایی در حوزه مشاغل خانگی روستایی از طریق ایجاد فرصتهای جدید، ارتقاء دانش و مهارت روستائیان (از طریق شرکت روستائیان در کارگاه های آموزشی در خصوص کسب و کارهای مرتبط با کارآفرینی در حوزه مشاغل خانگی)، ارتقاء خلاقیت و نوآوری، توجه به مدیریت منابع انسانی به ویژه منابع انسانی بومی.

ج) به منظور افزایش موفقیت شغلی کارآفرینان روستایی در حوزه مشاغل خانگی روستایی پایدار، حمایتهای لازم از آنان در زمینه های حذف تشریفات اداری و تسهیل شرایط اخذ وام، پوشش بیمه فردی و شغلی و برپایی بازارچه های فروش محصولات تولید شده مورد توجه قرار گیرد.

د) توجه به کارآفرینی دیجیتالی و گسترش فروش مجازی و بازدید مجازی از این روستاها با توجه به قابلیت بالای آن

منابع

- ابراهیم زاده عیسی؛ ملکی گل آفرین؛ فرهادی نژاد حسین. (۱۳۹۴). برنامه ریزی ریزی استراتژیک توسعه با تاکید بر توسعه پایدار در ناحیه خرم آباد، جغرافیا و آمایش شهری- منطقه ای، ۵(۱۴): ۲۴-۱.
- اکبری مرتضی؛ غلامزاده رضا؛ آراستی، زهرا. (۱۳۹۴). نیازسنجی آموزشی جوانان روستایی شهرستان ورامین در زمینه کارآفرینی به منظور راه اندازی کسب و کارهای صنایع دستی روستایی، پژوهشهای روستایی، ۶(۲): ۲۹۹-۳۲۲.
- پیرداده بیرانوند کبری؛ احمدوند مصطفی؛ شرفی سرابی وحید. (۱۳۹۷). پیشرانهای انسانی توسعه کارآفرینی روستای ایستگاه بیشه در شهرستان خرم آباد، پژوهش های روستایی، ۹(۴): ۵۸۰-۵۶۴.
- تقیلو علی اکبر؛ سلطانی ناصر؛ آفتاب احمد. (۱۳۹۵). پیشرانهای توسعه روستاهای ایران، برنامه ریزی و آمایش فضا، ۲۰(۴): ۲۸-۱.
- حاجی نژاد علی؛ فتاحی احدالله؛ پایدار ابوذر. (۱۳۹۴). کاربرد مدلها و فنون تصمیم گیری در جغرافیا، سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی، تهران.
- حسینی نیا، غلامحسین، علی ابادی، وحید، عطائی، پوریا. (۱۳۹۸). طراحی الگوی زیست بوم کارآفرینی در کسب و کارهای روستایی تعاون محور. فصلنامه علمی پژوهشی توسعه کارآفرینی: doi: ۳۶۰-۳۴۱، ۱۲(۳)، 10.22059/jed.2019.286203.653083
- دسترنج منصوره؛ قنبری سمیه. (۱۳۹۹). بررسی وضعیت احساس امنیت اجتماعی و عوامل اجتماعی فرهنگی موثر بر آن در بین جوانان شهرلار، امنیت ملی، ۱۰(۳۵): ۱۵۴-۱۳۱.
- دیزجی منیره؛ زینی مریم. (۱۳۹۷). بررسی تاثیر آموزش های دانشگاهی بر توسعه مهارت های کارآفرینی زنان، رشد فناوری، ۱۵(۵۷): ۴۴-۳۴.
- راست قلم مهدی؛ صیدایی اسکندر؛ نوری سید هدایت الله. (۱۳۹۵). تعیین پیشرانهای کلیدی رهیافت روستای خلاق با استفاده از نرم افزار میک مک، پژوهشهای روستایی، ۷(۲): ۳۳۰-۳۱۶.
- رحمانی بیژن؛ مرید سادات پگاه؛ شاهد سید حسین. (۱۳۹۷). پتانسیل گردشگری در توسعه کارآفرینی نواحی روستایی، مدیریت شهری، ۱۷(۵۰): ۹۷-۶۵.
- رحیمی روح الله؛ انصاری مجتبی، بمانیان محمد رضا؛ مهدوی نژاد محمد جواد. (۱۳۹۹). رابطه حس تعلق به مکان و مشارکت در ارتقای سرمایه اجتماعی سکونتگاه های غیر رسمی، معماری و شهر پایدار، ۸(۱): ۳۱-۱۵.
- رضایی روح اله؛ حسینی سید محمود؛ محمدی پابندی مریم. (۱۳۹۴). شناسایی و تحلیل موانع توسعه کارآفرینی سازمانی در تعاونی های توسعه روستایی استان زنجان، راهبردهای توسعه روستایی، ۲(۲): ۱۴۳-۱۵۶.
- رضائی مقدم کوروش؛ معصومی احسان. (۱۳۹۷). کارآفرینی روستایی پایدار؛ پاسخی به پیامدهای بی حد و مرز کارآفرینی در نواحی روستایی، کارآفرینی در کشاورزی، ۵(۲): ۱۰۵-۸۳.
- ریاحی وحید؛ روشعلی محمد. (۱۳۹۸). ارزیابی اثرات توسعه کارآفرینی در توسعه مناطق روستایی، فضای گردشگری، ۸(۳۰): ۹۹-۸۳.
- سروستان نرگس؛ عزیزی نژاد حسین. (۱۳۹۷). مروری بر روانشناسی کارآفرینی و بررسی نقش آن در کسب و کار، پیشرفت های نوین در روانشناسی، ۱(۱): ۴۰-۲۶.

- سلیمی سبحان محمدرضا؛ فیضی سلمان؛ یاپنگ محمد. (۱۳۹۷). تحلیل اثرات کارآفرینی بر توسعه پایدار روستایی، شهرستان اردبیل، اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۷(۴): ۲۱-۳۶.
- شهرکی حسن؛ موحدی رضا؛ فرانی احمد یعقوب. (۱۳۹۵). تحلیل انسان شناختی کارآفرینی و توسعه روستایی در عصر جهانی شدن مطالعه موردی، استان همدان، پژوهشهای انسان شناسی ایران، ۶(۱): ۲۳-۴۳.
- صادقی نیارکی عین الله؛ نادری نسب مهدی؛ رضانی نژاد رحیم. (۱۳۹۸). ارتباط بین سبک رهبری تحول گرا، خلاقیت و نوآوری سازمانی در ادارات تربیت بدنی آموزش و پرورش کشور، مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، ۱۸(۶۴): ۱-۱۸.
- صالحی پور شمسی؛ ریاحی وحید؛ عزیزی اصغر؛ فتحی زاده فرح. (۱۳۹۸). قابلیت سنجی توسعه روستایی با تأکید بر رویکرد توسعه پایدار، مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه های انسانی، ۱۴(۱): ۱۱۱-۱۲۷.
- عزیزی محمد؛ ترکاشوند حسین. (۱۳۹۵). « نقش سرمایه کارآفرینی و اقتصاد خلاق در توسعه منطقه ای با چشم انداز سرمایه فکری ». همایش ملی اقتصاد خلاق، دانشگاه آزاد اسلامی تهران غرب. دوم اسفند ۱۳۹۵ : ۸-۱.
- فیروزی محمدعلی؛ گودرزی مجید؛ زارعی رضا. (۱۳۹۲). بررسی رابطه متقابل بین توسعه کارآفرینی و گردشگری پایدار روستایی مطالعه موردی : بازننگری: روستای خارستان شهرشستان بهبان، مطالعات جغرافیایی مناطق خشک، ۳(۱۲): ۶۵-۸۴.
- قربانی مسعود؛ احمدی محمد طاهر؛ مصطفوی سید مهدی. (۱۳۹۳). بررسی اثر زیر ساختها بر رشد اقتصادی ایران طی سالهای ۱۳۵۵-۱۳۹۱، مجله مدیریت، اقتصاد و حسابداری، ۵(۱۷): ۴۹-۶۰.
- کنعانی فاطمه؛ حسن زاده علیرضا؛ الهی شعبان؛ طباطبائی سید حبیب الله. (۱۳۹۷). بررسی کاربرد روش های آینده نگری: مرور سیستماتیک، نشریه راهبرد، ۲۷(۸۷): ۳۳-۵.
- مجتبیایی کاظم؛ نوابخش مهرداد؛ کلدی علیرضا؛ زارع مهدوی قادر. (۱۳۹۹). تاثیر مهاجرت بر تغییر پذیری انسجام اجتماعی، نظم و امنیت انتظامی، ۱۳(۲): ۷۱-۲۵۱.
- مزروعی نصرآبادی اسماعیل؛ فتحی حمیدرضا؛ دولت شاه پیمان. (۱۳۹۹). تأثیر آمیخته بازاریابی کارآفرینانه بر موفقیت کارآفرینانه بنگاه های دانش بنیان با تبیین نقش تعدیلگر بازاریابی، توسعه کارآفرینی، ۱۳(۱): ۱۴۱-۱۶۰.
- وظیفه رسول؛ خانی صیاد. (۱۳۹۹). نقش واسطه ای ظرفیت جذب دانش در تاثیر یادگیری الکترونیکی بر اعتماد اجتماعی کارکنان تامین اجتماعی استان اردبیل، علوم اسلامی انسانی، ۶(۲۱): ۱۱۶-۱۲۸.
- ولائی محمد؛ عبداللهی عبدالله؛ منافی رضا؛ صفری نوید. (۱۳۹۴). تحلیل عوامل موثر بر توسعه پایدار روستایی با تاکید بر کارآفرینی مطالعه موردی، دهستان مرحمت آباد شمالی میاندوآب، برنامه ریزی منطقه ای، ۵(۱۹): ۱۴۹-۱۶۲.

- Ahmed Badi, I., Abdulshahed, A. M., Shetwan, A. G., (2017). **Supplier Selection Using Combinative Distance-Based Assessment (CODAS) Method for Multi-Criteria Decision-Making, ICMNEE**, The 1st International Conference on Management, Engineering and Environment, PP 27-38
- Avramenko, A., A.K. Silve, J., (2010). **Rural entrepreneurship: expanding the horizons**, Entrepreneurship and Innovation Management, 11(2): 140-156
- the PAT program and NONG JIA LE** - Baoren, s., (2012). **Developing rural tourism: tourism in china**, International Journal OF Tourism Research, 15(6): 611-619
- Chakraborty, S., Zavadskas, E. K., (2014). **Applications of WASPAS method as a multi-criteria decision-making tool**, INFORMATICA, 25(1): 1-20

- Deller, S., Kures, M., Conroy, T., (2019). **Rural entrepreneurship and migration**, Journal of ٣٠-٤٢ Rural studies, V 66:
- Figueroa-Armijos, M., Dabson, B., G. Johnson, T., (2012). **Rural Entrepreneurship in a Time of Recession**, Entrepreneurship Research Journal, 2(1): 1-29
- Gaddefors, J., R Anderson, A., (2019). **Romancing the rural: Re conceptualizing rural entrepreneurship as engagement with context(s)**, The International Journal of ١٥٩-١٦٩ Entrepreneurship and Innovation, 20(٣):
- Jaman, M., Alam, R., (2016). **Entrepreneurship as a Driving Force for Rural Tourism ٢٥٤-٢٦٣ Development**, International Journal of Scientific & Engineering Research, 7(٣):
- Keshavarz Ghorabae, M., Kazimieras, E., Turskis, Z., Antucheviciene, J., (2016). **A New combinative distance – based assessment (CODAS) Method for multi-criteria decision-making**, Journal of Economic Computation and Economic Cybernetics Studies and Research, 3(50): 25-45
- Korsgaard, S., Müller, S., Wittorff Tanvig, H., (2015). **Rural entrepreneurship or entrepreneurship in the rural – between place and space**, International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research, 21(1):5-26
- Lio, c.-w., cheng, j.-s., (2018). **Exploring Driving Forces of Innovation in the MSEs: The Case of the Sustainable B&B Tourism Industry**, Sustainability Journal, 10(11): 1-19
- Lordkipanidze, M., Brezet, H., Backman, M., (2005). **The entrepreneurship factor in sustainable tourism development**, Journal of cleaner production, 13(8): 787-798
- Lúcia Pato, M., Teixeira, A., (2016). **Twenty Years of Rural Entrepreneurship: A ٣-٢٩ Bibliometric Survey**, European Society for Rural Sociology Sociologia Ruralis, 56(١):
- lessons for rural - MC Areavey, R., MC Donagh, J., (2011). sustainable rural tourism: development, Sociologia Ruralis, 51(2): 175-194
- Moscardo, G., (2014). **Tourism and Community Leadership in Rural Regions: Linking Mobility, Entrepreneurship, Tourism Development and Community Well-Being**, Journal Tourism Planning & Development, 11(3): 354-370
- Patel, B., Chavda, K., (2013). **Rural entrepreneurship in India: Challenge and problems**. International Journal of Advance Research in Computer Science and Management Studies, 1(2): 28-37